

Γάμος και οικογένεια: «τό μῆλον τῆς ἔριδος» ;

Ἄν θέλουμε νά χαρακτηρίσουμε κάποιους ὡς νέους ἀντιδραστικούς, ὀφείλουμε νά διερωτηθοῦμε γιά τό ποιό εἶναι οἱ παλαιοί ἀντιδραστικοί. Ἀμέσως τότε συλλογιζόμαστε ὅτι ὁ ἐπιθετικός προσδιορισμός, παλαιός ἢ νέος, ἐνέχει μία δηλωμένη ἢ λανθάνουσα «ἐπιθετικότητα» καί μία κατηγορία γιά τό ποιός εἶναι ὁ καλός καί ποιός ὁ κακός ἀντιδραστικός καί πρός τί ἀντιδρᾷ ὁ ἕνας καί σέ τί ὁ ἄλλος. Ὑφίσταται μάλιστα μία κινητικότητα τοῦ φαινομένου· ὁ παλαιός νά ἐναλλάσσεται μέ τό νέο καί ὁ νέος μέ τόν παλαιό.

Παλαιός φέρεται νά εἶναι ὁ καθένας πού ἀντιδρᾷ σέ κάθε τί τό νέο θέλοντας νά παγιωθεῖ τό μέχρι τώρα ἰσχύον καί ἀναλαμβάνει ἀπέλπιδες προσπάθειες γιά τή διατήρηση τοῦ κατεστημένου. Ἀπό ὀρισμένους ὀνομάστηκε «ἀντιδραστικός ρομαντισμός». **Νέος** εἶναι ἐκεῖνος πού σπεύδει νά υἰοθετήσῃ κάθε τί τό καινούριο, τό καινοφανές, μόνο καί μόνο γιατί εἶναι νέο καί ἀντιστρατεύεται στό παλαιό. Αὐτό τό τελευταῖο φαινόμενο μάλιστα χαρακτηρίστηκε τελευταῖα ὡς «νεοπάθεια», ταξινομούμενο μάλιστα καί σέ ἐγχειρίδια παθολογίας.

Νέα κοινωνικά φαινόμενα πού εξαπλώνονται στόν καιρό μας λόγω συχνότητος τείνουν νά καθιερωθοῦν καί νά γίνουν ἀποδεκτά ὡς πρόοδος, ὡς ἐξέλιξη. Νέα σχήματα ἔρχονται νά ὑποκαταστήσουν παλαιότερα.

Γιά παράδειγμα, ἀν ἀναφερθοῦμε στό γάμο καί τήν οἰκογένεια, τά διαζύγια αὐξάνονται καί διευκολύνεται νομικά ἡ λύση τοῦ γάμου, γίνεται ἀποδεκτός ὁ πολιτικός γάμος παράλληλα μέ τόν θρησκευτικό καί μέ στόχο νά τόν ἐκτοπίσει ὡς πολιτειακό θεσμό, οἱ ἐλεύθερες συμβιώσεις πυκνώνουν, τά παιδιά ἐκτός γάμου δέν ἔχουν τίς κοινωνικές συνέπειες πού ὑφίσταντο παλαιότερα, ἡ ἄγαμη μητρότητα δέν στιγματίζεται, γυναῖκες μποροῦν νά τεκνοποιοῦν ἐκτός σεξουαλικῆς σχέσεως, ζεύγη ὁμοφυλοφίλων ἀνδρῶν καί γυναικῶν ἀπαιτοῦν τήν ἔγγαμη ἀναγνώριση καί τό δικαίωμα τῆς υἰοθεσίας τέκνων, οἱ ἐκτρώσεις νομιμοποιοῦνται, ἡ ἐξωσωματική δυνατότητα γονιμοποιήσεως διαφοροποιεῖ τούς ὅρους τεκνοποιΐας καί μέσα στό γάμο, γάμοι μεταξύ χριστιανῶν καί ἑτεροθρήσκων θεωροῦνται ὡς κάτι τό πολύ φυσικό μιά καί ζοῦμε σέ ἕνα πολυπολιτισμικό περιβάλλον.

Όλα τὰ πιά πάνω ἐγγράφονται ὡς δικαιώματα καί ὑποστηρίζεται ἡ ἐπιδίωξή τους. Ἐντάσσονται μάλιστα καί σέ προγράμματα πολιτικῶν παρατάξεων εἴτε λόγω πεποιθήσεων τῶν κομμάτων εἴτε ἀκόμη καί γιά λόγους ψηφοθηρίας. Θεωροῦνται μάλιστα καί ὡς αὐτονόητα καί ὡς κεκτημένα. Μάλιστα οἱ ἀποδεχόμενοι αὐτές τίς νέες καταστάσεις ἀντιδρῶν σέ κάθε προσπάθεια πού γίνεται γιά ἐπανατοποθέτηση ὡς πρὸς τίς ἐξελίξεις. Όλα αὐτὰ θεωροῦνται ὡς πρόοδος καί ὡς ὀπισθοδρόμηση κατηγορεῖται κάθε τί πού στοχεύει σέ ἕναν ἀναστοχασμό τῶν νεωτερικῶν «κατακτήσεων», ἀφοῦ ζοῦμε πλέον σέ μιά μετανεωτερική ἐποχή.

Γιατί, ὁμως, νά ὑπάρχει τόση καί τέτοια ἀντίδραση καί «ἀντιπαλότητα ὡς πρὸς τὰ παραδεκτά καί καταξιωμένα» πού ἴσχυαν παλαιότερα καί ἀφοροῦσαν στό γάμο καί τήν οικογένεια;

Ἀσφαλῶς ὁ κόσμος μας ἔχει γίνει διαφορετικός. Ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται ἐλεύθερος νά θεσμοθετεῖ ὁ ἴδιος γιά τόν ἑαυτό του καί νά σχεδιάζει τή ζωή του. Τοποθετεῖ κριτήρια ἀπό μόνος του. Δεν ἐξαρτᾶ τό ἦθος του ἀπό ἄλλους, εἶναι αὐτός κριτής καί μέτρον παντός. Ἐλευθερωμένος ἢ νομίζοντας ὅτι εἶναι ἀπελευθερωμένος ἀπό νόμους καί κανόνες πού τοῦ ἐπιβάλλονταν στό παρελθόν ἐξωθεν ἢ ἄνωθεν, ἐπιδιώκει νά ρυθμίζει «τά τοῦ οἴκου του» -στήν περίπτωσή μας κυριολεκτικά- ἀπό μόνος του. Τά συμφέροντα θεωροῦνται καί καλά. Οἱ ἀγῶνες πού ἀναλαμβάνει γίνονται πρὸς τό συμφέρον. Ἡ νομοθετική διευθέτηση τῆς ἐπιθυμίας γίνεται μέ τρόπο συντεχνιακό καί μέ ὀμάδες πίεσεως εὐάριθμες ἢ πολυάριθμες κατά περίπτωση. Ἰσχύει τό δίκαιο ἢ καθιερῶνεται τό δίκαιο τοῦ ἰσχυροτέρου; Καί ἡ ἀπορία τίθεται γιά τό **ποιός** ἀποφαίνεται τί εἶναι δίκαιο καί τί ὀρθόν. Ἰδιαίτερα σ' ἕναν τομέα πολύ εὐαίσθητο καί πολύ εὐπαθῆ ὅπως εἶναι οἱ διανθρώπινες σχέσεις στήν πιά οἰκεία μορφή τους: τοῦ γάμου, τῆς οικογένειας, τῆς ἐρωτικῆς ἐπιθυμίας καί τῆς σεξουαλικῆς πραγματώσεώς της σ' ἕνα μυστήριο ἀγάπης.

Αὐτός ὁ **ποιός** εἶναι ὁ αὐτόνομος ἄνθρωπος -ἢ ὁ ἑτερόνομος ἔστω ἀλλά πού τούς νόμους τούς θέτει ὁ ἴδιος, ἄρα ἐπιβάλλονται ἀπό ἄνθρωπο σέ ἄνθρωπο- ἢ κάποια ἄλλη ἀρχή καί ἐξουσία ἐκτός τοῦ ἀνθρώπου;

Ὁ νεωτερικός ἄνθρωπος θέλησε νά ἀπαλλαγεῖ ἀπό δεσμεύσεις ἀποκαλυπτικοῦ χαρακτήρα· θέλησε νά οἰκοδομήσει κανόνες καί νόμους, ἂν ὄχι μέ αὐτόματη γένεση, τουλάχιστον βασιζόμενος στήν ἐμπειρία του

καί τό λογικό του. Καί γι' αὐτό ἀντιτάσσεται καί θεωρεῖ ἀσύμφορη κάθε ὑπόδειξη πού προέρχεται καί προβάλλεται μέ τρόπο κανονιστικό ἀπό μία θρησκευτική ἀρχή ἢ τήν Ἐκκλησία.

Ἡ ἀντίδραση καί ἀμφισβήτηση ἐπομένως γίνεται ιδιαίτερα αἰσθητή στό χῶρο τῆς Ἐκκλησίας, στό κατά πόσο, δηλαδή, τά πρότυπα πού προσφέρει ἡ Ἐκκλησία γιά τό γάμο καί τήν οικογένεια εἶναι δυνατό νά γίνουν ἀποδεκτά ἀπό τόν σύγχρονο ἄνθρωπο ὅταν μάλιστα εἶναι ἀντίθετα μέ ἐκεῖνα πού ὁ ἴδιος θεωρεῖ ὡς κατάλληλα γιά τήν περίπτωσή του ἢ θεωρεῖ κατάλληλα μόνο γιά ὅσους τουλάχιστον πρεσβεύουν τά τῆς Ἐκκλησίας. Παρ' ὅλο ὅτι καί αὐτοί εἶναι φορές πού προβάλλουν ἐπιτακτικά τό αἶτημα γιά ἕναν ἐκσυγχρονισμό τοῦ παραδοσιακοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μοντέλου γιά τούς τομεῖς ζωῆς πού ἐξετάζουμε. Ἐνας, ὅμως, πού ἀποστασιοποιεῖται ἀπό αὐτά δέν ἔχει δικαίωμα νά δοκιμάσει ἄλλα καί νά ὑποδείξει ἢ καί νά ἐπιβάλλει στήν Πολιτεία νά νομοθετεῖ γι' αὐτόν, ἔτσι ὥστε νά ἀποκτήσει τόν ζωτικό του χῶρο καί νά ζήσει;

Θά μπορούσαμε, ὅμως, στό σημεῖο αὐτό νά παρατηρήσουμε, ὅτι οἱ πῖο πάνω ἀμφισβητήσεις ἐνδεχομένως εἶναι καρπός μιᾶς «στερεοτυπικῆς», ἄκριτα ἐπαναλαμβανόμενης, ἀντιλήψεως γιά τή σχετική μέ τό γάμο καί τήν οικογένεια διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας καί τά προβαλλόμενα ἐκεῖ παραδοσιακά πρότυπα. Ἡ παρατήρησή μας αὐτή δέν ἐνέχει ἀσφαλῶς ἀπολογητικό χαρακτήρα, νά ὑποστηρίξουμε, δηλαδή, ἕνα παραδοσιακό πρότυπο ἔναντι ἑνός σύγχρονου ἢ ἐκσυγχρονισμένου. Ξεκινάει περισσότερο ἀπό μία διάθεση αὐτογνωσίας καί ἀναζητήσεως τῆς ταυτότητας τῆς ὀρθόδοξης ἐκκλησιαστικῆς διδασκαλίας γιά τό γάμο καί τήν οικογένεια.

Ὅπως ἄν ποτε δέν εἶναι τοῦ παρόντος νά ἀπαντήσει κανένας σέ ὅλες αὐτές τίς αἰτιάσεις. Οὔτε νά ὑποψιαστεῖ ὅτι κακόβουλα κάποιοι θέλουν νά ἐπιφέρουν αὐτές τίς ἀλλαγές στίς οικογενειακές σχέσεις γιά νά καταστρέψουν τό γάμο καί τήν οικογένεια ὡς θεσμούς καί μ' αὐτούς νά ἀλλοιώσουν τόν ὅλο ἰστό τῆς κοινωνίας καί τῶν κρατῶν, παρ' ὅλο ὅτι κάποιοι θεωροῦν τήν ὑπόψια αὐτή ὡς βάσιμη. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι κάποιες συμπεριφορές τῶν «νέων ἀντιδραστικῶν» μπορεῖ νά δικαιολογοῦν κάτι τέτοιο ὅπως πάνδημα συλλαλητήρια, κινητοποιήσεις, πιέσεις παντός τύπου γιά τήν ἐπιβολή τῶν ἀποφάσεών τους.

Σημασία ἔχει ὅλοι νά μπορέσουμε νά ἀντιληφθοῦμε καί νά κατανοήσουμε τίς ἀγαθές προαιρέσεις καί τίς ἀτομικές προτιμήσεις στή

συμπεριφορά κάποιων από τή σκόπιμη παγίδευση μιᾶς κοινωνίας μέ πρόφαση ἢ καί ἐπίφαση ἐλευθερίας ἀπό κάτι παραδεδομένο καί δοκιμασμένο στό χρόνο, πρὸς κάτι πού θέτει ἀσφαλῶς σέ κίνδυνο καί μέ ἄγνωστη ἔκβαση καί συνέπειες τήν ἀνθρώπινη ὕπαρξη.

Αὐτό δέν σημαίνει ὅτι στίς ἤδη ὑπάρχουσες μορφές συμβιώσεως τοῦ ἀνθρώπου δέν θά θελήσουμε νά διορθώσουμε τά ἤδη κακῶς κείμενα καί δέν θά βροῦμε τρόπους βελτιώσεως τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων. Πρέπει νά δοθεῖ προτεραιότητα, ἐν τούτοις, ἀπό μία ἀμυνόμενη παράδοση σε μία «ἐπί-θεση» τῶν δακτύλων ἐπί τόν τύπον τῶν ἡλων τῆς πραγματικότητος πού ὑπάρχει γύρω μας. Στήν ἀντίδραση τῶν νέων ἀντιδραστικῶν νά ὑπάρξει μία γενική ἀντί-δραση γιά τήν ἀνάδειξη τῶν θετικῶν στοιχείων πού ἐνυπάρχουν στό γάμο τῶν ἀνθρώπων καί ιδιαίτερα στόν ὀρθόδοξο χριστιανικό γάμο στήν Ἑλλάδα. Να ἀποσαφηνιστεῖ ἐπί τέλους *τό ἴδιον* τῆς χριστιανικῆς ὀρθόδοξου Παραδόσεως πάνω στό θέμα αὐτό καί ἄρα μεταβιβάσιμο μέσῳ τῶν διαδικασιῶν ἀγωγῆς καί διαποιμάνσεως. Νά διευκρινιστεῖ ἐπίσης *τί εἶναι πολιτισμικό, ἐποχιακό* καί ἄρα μή δυνατόν ἢ πρέπον νά μεταβιβαστεῖ, τουλάχιστον ὡς «ὀρθόδοξον».

Μποροῦμε, χωρίς ἀμφιβολία, νά ἰσχυριστοῦμε ὅτι στό βάθος κρύβεται ἓνας μέγας θησαυρός πού γιά νά τόν κατακτήσουν οἱ ἄνθρωποι ὀφείλουν νά ἀγωνισθοῦν κραταιά, γιατί «μέγας, γάρ, ἀγών γάμος ἀνθρώπων» καί «κραταιά ὡς θάνατος ἢ ἀγάπη». Αὐτός, ὅμως, ὁ ἀγώνας ἔχει τούς κανόνες του, δικαιώματα ἀλλά καί ὑποχρεώσεις.